

Левін Олег Леонідович – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри соціально-гуманітарних наук юридичного факультету Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

РОЗВИТОК ХРИСТИЯНСЬКОЇ САКРАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ КИЇВСЬКОЇ РУСІ (МОВА ТА ІНШІ ЧИННИКИ)

Однією з складових частин освітньої стратегії розвитку духовної культури нашого суспільства є вивчення нашої історії, котра напряду пов'язана з християнством. Розвиток цієї релігії на наших землях починається з Київської Русі, яка дуже швидко, завдяки цьому, розвивала свою культуру. А починалося все з християнської культури.

Говорячи про християнську сакральну культуру даного періоду, слід розрізняти власне те, що становило культуру церкви, і те, що розвивалося під впливом церкви, але безпосередньо до церковного життя не належало. Як і кожна релігія, християнство мало свій культ, тобто сукупність предметів, текстів і дій, що вважалися сакральними (священними) і регламентувалися церковними нормами. Тобто, до культури церкви у власному розумінні слова належать лише сакральні тексти [6:87].

Якщо вести мову про сакральну літературу, то, передусім, слід зазначити, що у богослужінні використовували переважно уривки з Біблії разом із іншими ритуальними текстами. Сакральні книги склалися у вигляді апракосів (від грец. святковий) : Євангелієапракос містило синаксарій (служби на рухому частину свят) і місяцеслов (служби на нерухому, календарну частину свят).

Найдавніші короткі апракоси – це списки з болгарських збірників X-XI ст., служба тільки для святкових днів; повний апракос містив також читання і на будні дні (Мстиславове Євангеліє – XII ст.).

Крім служебних книг, писалися книги четві (тобто для читання, переважно про житіє святих) і толкові. Толкові книги – це уривки з Біблії, супроводжувані коментарями різних авторів. До складу толкових книг включали не тільки офіційно прийняті церквою тексти, а й тексти отреченні, не визнані апокрифи, наприклад «Євангеліє от Фоми», або «Євангеліє от Філіпа», або збірник висловлювань грецьких язичницьких мудреців «Менандр».

Серед текстів, які вживалися в культових дійствах можна виділити тексти як формули і тексти, які вимагали імпровізації. Прикладом останніх можуть бути проповіді. Тексти проповідей виходили за межі суто релігійної тематики, мали моральне, політичне і філософське значення. Саме таким

зразком проповіді, тобто дійства сакрального і водночас літературного, богословсько-філософського тексту, розповсюджувалися і використовувалися як зразок аж до XVII ст. Найвідоміші і в Русі, та за її межами – «Слово про Закон і Благодать» митрополита Іларіона, та «Повчання дітям» Володимира Мономаха.

Ще одним з напрямків стали так звані житія – життєписи князів, які стали жертвами кривавих усобиць (починаючи з Бориса і Гліба, канонізованих церквою, і включаючи життєписи, що входили до літописів та патериків).

Життя становили частину богослужбової літератури, - на кожен день року припадає кілька житій і пам'ятей святих. Говорячи про життєписи святих та мучеників, слід зазначити, що це ні біографії чи оповідання про життєвий шлях у звичному для нас розумінні. Житіє немовби переносило людину з «нашого», земного, тваринного світу в світ «небесний», вічний, позачасовий і виключно символічний. Житіє повністю абстрагувалося від земних реалій, тому й створювалося воно за певною стандартною схемою. Як «свій» покійний, святий і мученик залишався членом церкви, його не тільки поминали – він незримо був присутній під час служби, як і інші члени церкви, тому і зберігав щось і від свого «Я» (індивідуальне і неповторне «житіє» і ім'я.), але вкрай абстрактне, як «адресу». Наприклад « Житіє Теодосія Печерського», «Житіє Антонія Печерського» та інші.

Що стосується сакральної архітектури, то це, безумовно, є архітектура храму. Церква мала бути і була напівтемною, присмерк земного буття був достатньо густим, але не повним – світло, що ледве відчутньо ллється згори, з вузких вікон, повинне бути лише надією. Головне джерело світла – свічники; вони могли бути майже зовсім погашені, а могли під час свят яскраво горіти, символізуючи торжество єднання з Богом [7, 253].

Перші кам'яні собори були на Русі великою рідкістю і будувалися строго за візантійськими зразками. Такими є споруджений Володимиром Великим собор Богородиці – «десятинна» церква, Софійський собор у Києві, збудований за часи Ярослава Мудрого.

На час, коли Київська Русь прийняла християнство, розвиток отримав живопис. Живописними образами вкривали увесь внутрішній простір храму. Існувала чітка система, за якою на площинах стін розміщували різні сюжети та фігури. Образний ряд читався, як і текст, зліва направо і згори вниз, починаючи з купола. Сьогодні ми можемо «прочитати» живописний текст класичного східнохристиянського храму в Київській Софії. В центрі куполу знаходиться образ Христа-Пантократора (вседержителя). В просторі храму зображено священні події, свята, просто лики святих, адже церква є сукупністю усіх її членів, у тому числі небесних.

Образи, які ми бачимо у храмі, є символами того ж порядку, що і слова: образами храм розповідає свою сакральну ідею. Техніка живопису повністю була засвоєна у Візантії. Під час будівництва Софії Київської у дворі було організовано виробництво різнобарвної смальти – особливої смоли,

призначеної для виготовлення мозаїк. І укладання мозаїк, і малювання фресок у Софії йшло під керівництвом грецьких майстрів.

Але вже при спорудженні Софії Новгородської майстри-слов'яни були керівниками художніх робіт; немає сумніву, що вчилися вони на київському будівництві. Відомо, що одним з перших художників-іконописців був Аліпій (Алімпій) з Печерського монастиря, який також отримав дар чудо творіння, який зміцлював людей силою Господньою.

Що стосується музики. Сакральна музика, безсумнівно, була невід'ємною складовою тієї священної містерії, яку ми називаємо службою. Спів у службі був підпорядкований словесному тексту, позбавлений ритмічної організації і самостійної мелодії. Східнохристиянській сакральній музиці чужде відокремлення музичного матеріалу від слова. Прикладом для нас є Києво-Печерська лавра з її Київським наспівом (або розспівом).

Таким чином ми бачимо, що в різних напрямках сакральної культури на першому місці є слово. Тому, що «спочатку було слово». Суть сакральної культури якраз у тому і полягає, що вона прагне бути тим словом, тією мовою, якими з людьми говорить Бог [6: 112]. А слово переходило до книг. Культура виготовлення і читання книги, переклад і написання нових творів, тобто, професійна література в Київській Русі мала християнський характер. Книги писались на пергаменті – спеціально підготовленому матеріалі з телячої шкіри, почерком, який називався старший полу устав. Книга була справжнім витвором художнього ремесла, витвором мистецтва.

Отже, сакральне Слово і сакральні контексти (ситуації) були одним з жанрів буття і книжних жанрів, до якого зводиться усе. Це стосувалася і мови, якою викладався книжний текст. Цей статус сакралізованих текстів та мови знаходив обґрунтування в християнській ідеології. Прикладом цієї частини культури є «Міней» та «Тріудей», оригінальна література Луки Жидяти «Повчання до братії» та інші.

Таким чином, ми робимо висновок, що сакральна культура, та її різні напрямки, мала велике значення для розвитку християнства Київської Русі як прабатьківщини українського народу.

Література

1. Асеев Ю.С. Джерела: Мистецтво Київської Русі. К.: Мистецтво, 1980. 214 с.
2. Брайчевський М.Ю. Утвердження християнства на Русі. К.: «Наукова думка», 1988. 261с.
3. Высоцкий С.А. Древнерусские надписи Софии Киевской XI-XIV К.: «Наукова думка», 1966.239 с.
4. Горский В.Ф. Философские идеи в культуре Киевской Руси XI- начала XII в.К.: «Наукова думка», 1988. 213 с.
5. Лихачев Д.С. Поэтика древнерусской литературы. М.: Наука, 1979. 303 с.
6. Попович М.В. Нарис історії культури України. К.: «АртЕк»,1998.728 с.

7. Толочко О.П., Толочко П.П. Київська Русь. Київ: Альтернатива, 1998. 352 с.

Логінова Галина Миколаївна –
кандидатка філософських наук,
професорка Українського вільного
університету
(м. Мюнхен, Німеччина)

ЮРИДИЧНА ЛЕКСИКА ТА МИСТЕЦТВО ПРАВНИЧОГО ДІАЛОГУ

Гортаючи сторінки історії розвитку юридичної лексики правничого діалогу звернемося до коренів її формування. Сьогодні актуальною постає проблема адаптації людини в зовсім новому, порівняно з тим, де вона народилася і виросла, культурному середовищі, внаслідок процесів глобалізації і міжнародної міграції. Для розв'язання цього завдання аналітичний напрям дослідження – незамінний засіб, тому що стверджує іншомовний діалог як вимір життя і спілкування між представниками різних культур, виявлення ментальних особливостей сприйняття різноманітної картини світу, що знаходить своє відображення у професійному діалозі.

Проблема в даний момент є недостатньо вивченою, тому головною метою нашого дослідження є вивчення символіки системи професійних кодів ментальної парадигми складових аналітичного діалогу. Сучасні процеси в суспільстві не залишають осторонь євроінтеграційні феномени, які стають об'єктом дослідження різних студій, зокрема лінгвістичних. Поняття «фахова мова» (нім. «Fachsprache») уперше з'явилося в німецькій лінгвістиці. Фахову мову трактують як сукупність усіх мовних засобів, що використовують у спеціально окресленій комунікативній сфері для досягнення порозуміння між усіма фахівцями галузі. Відповідно до такого підходу, найважливішим у дослідженні фахових мов є відносини фахових мов і національної літературної мови. Фахова мова – варіант загальноживаної мови, що слугує і засобом пізнання й поняттєвого визначення спеціальних предметів, і засобом інформаційного повідомлення про них, тому зважає на особливі комунікативні потреби в певній галузі.

У нашому дослідженні ми використовували методи компаративного аналізу та вільного асоціативного експерименту. Проаналізуємо класичні дослідження скарбниці історичних надбань даного напрямку. «Мова є складний набір професійних символів, а кожний символ лаконічно визначає певне явище зовнішнього світу того середовища, в якому живуть і творять носії конкретної мови [1, ст. 102]». Згідно з твердженням німецького вченого В. фон Гумбольдта, «мова - це зовнішнє відображення внутрішнього світу нації [2, ст. 165]». О. Потебня розвиває і надає завершеного вигляду